

Sanz Datzira, Pep, ed. *Epistolari Jordi Arbonès i Antoni Clapés*. Lleida: Punctum, 2017, 231 pp.

IRENE SOLANICH SANGLAS
Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya
irene.solanich@uvic.cat

La col·lecció Visions que l'editorial Punctum publica, juntament amb el Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània, ha tret un novè volum de la col·lecció. Es tracta d'un altre epistolari del fons Jordi Arbonès. Aquesta vegada amb les cartes que va intercanviar amb Antoni Clapés. La col·lecció Visions iniciada el 2011 ja ha publicat sis intercanvis de correspondència que Arbonès mantenia amb altres personalitats importants dins el món de la literatura i cultura catalana: Manuel de Pedrolo, Albert Manent, Matthew Tree, Joaquim Carbó i Francesc Parcerisas.

Jordi Arbonès, un dels traductors més destacats i prolífics de la segona meitat del segle xx de literatura anglosaxona i nord-americana al català, va mantenir contacte per carta amb molts personatges del món de les lletres catalanes. La distància que hi havia entre la seva llar situada a Argentina i el vincle que l'unia a Catalunya va fer que iniciés moltes relacions per correspondència amb altres personalitats que vivien a Catalunya. El fons epistolari Arbonès ha aplegat més de dues mil cartes destinades, a part de corresponsals, també a editorials. Això ha permès poder fer un dibuix clar del sector editorial, especialment des de finals de la dictadura franquista fins a finals del segle xx (Udina 2005).

Al començament dels vuitanta el poeta i editor català Antoni Clapés va iniciar una relació per correspondència amb el traductor Jordi Arbonès. El que va començar com una breu carta per sol·licitar el permís de publicació d'uns textos de Henry Miller que Arbonès havia traduït amb anterioritat es va convertir en una relació propera i cordial d'amistat per correspondència. Clapés es posa en contacte amb el traductor fruit de l'atracció per aquests textos i pel desig de publicar-los, fet del qual en resulta *En tombar la vuitantena* (Miller 1984), editat per Edicions dels Dies. És d'aquesta manera que podem veure com l'estil cerimoniós i cordial de l'inici de la relació va minvant per deixar pas cada vegada més a un tracte molt més personal i amical. «No et sembla que ja ens podem tutejar» (Sanz Datzira 2017, 25) és el que Arbonès escriu en una de les primeres cartes dirigides a Clapés i que ja deixa entreveure que la relació esdevindrà molt més que un simple intercanvi de volums i treballs.

A través del seu epistolari que ara Pep Sanz Datzira recull no només s'hi reflecteix les relacions amicals i més personals del traductor i el poeta sinó que també hi dibuixa un crònica històrica, social i política tant d'Argentina com de Catalunya. La relació transatlàntica que van mantenir Arbonès i Clapés va començar com una relació professional, però de seguida les inquietuds d'ambdós van convergir i van donar lloc a tot un intercanvi d'opinions i impressions que ens dibuixen un període històric i literari de la cultura catalana. Carta rere carta van apareixent aspectes que, considerats rellevants, s'anaven

comentant. Són moltes les mencions a d'altres personalitats del moment, —normalment sempre relacionades amb el món de la literatura, com noves publicacions, nous autors, amics autors, etc.—, publicacions, traduccions i edicions rellevants que ens permeten poder dibuixar la proliferació literària d'una època. A més, també ens permet veure la feina, de vegades gairebé heroica, i els grans esforços que es van haver de dur a terme en el món de l'edició catalana, sovint patint alts i baixos en l'economia.

Queda molt clar la relació que Arbonès tenia amb molts dels títols que traduí i el seu ímpetu i interès per tot allò que feia referència a Catalunya (Pijuan Vallverdú 2003). També es desvela l'evolució d'Antoni Clapés dins el món editorial des de la llibreria Els Dies de Sabadell, i la creació de Les Edicions dels Dies (1981–1986), fins a l'aparició de Cafè Central (1989) i tot un seguit de col·leccions amb col·laboracions —com la de Jardins de Samarcanda, co-dirigida pel mateix Clapés i Víctor Sunyol—, o la famosa col·lecció de *Plaquettes* (petits volums) que formen part d'un projecte editorial independent i que es venien únicament en el moment de la presentació. Fins i tot es deixa entreveure la vessant més poètica de creació pròpia de Clapés.

Les cartes també tenen un denominador comú que és la política. Destaca el poc interès d'Arbonès per la situació política argentina, més enllà de la inestabilitat econòmica que el va afectar més directament. Però, en canvi, sí que queda bastant clar l'interès mutu per la política catalana i els canvis que es van anar vivint al llarg de les dues últimes dècades del segle XX.

El volum comença amb un pròleg escrit pel mateix Antoni Clapés on ens presenta i ens explica la correspondència que van mantenir amb Arbonès. Ja se'ns avisa d'inici —i així també se'ns comenta en algunes cartes— que hi ha una part de la correspondència que no hi apareix, especialment perquè l'aparició de les noves tecnologies va fer que augmentés el volum d'escrits i va ser difícil poder recopilar-ho tot en aquest recull. També és d'allò més interessant que tots els volums, publicacions i traduccions que ens cauen en comptagotes a través de les lletres queden recopilades en uns annexos on trobem una llista de les traduccions de Jordi Arbonès, el catàleg de les Edicions dels Dies (1981–1986) i un catàleg del Cafè Central i les diferents col·leccions que conté: col·lecció *Plaquettes* (1989–1997), col·lecció Jardins de Samarcanda (1992 i que continua vigent a l'actualitat amb la co-direcció d'Eumo Editorial i Víctor Sunyol), col·lecció Els Ulls de Tirèsies (2004 i fins a l'actualitat), col·lecció Black Mountain (2005– i fins a l'actualitat), col·lecció Balbec (1997–2016), col·lecció Cop de Daus (1994–1995), col·lecció Poètiques (1997–2004), col·lecció Paisatge involuntari (1996) i col·lecció Altazor (1999), totes dirigides per Clapés.

En definitiva, tenim entre les mans un epistolari que fa un repàs per la història, la literatura i la societat literària des del 1984 fins al 2000, i no només ens obre la porta a la casa familiar de Jordi Arbonès i Antoni Clapés, sinó que també ens l'obre a un període històric avaluat en primera persona.

Referències bibliogràfiques

Miller, Henry. 1984. *En tombar la vuitantena*. Barcelona: Edicions dels Dies.

Pijuan Vallverdú, Alba. 2003. «Entrevista a Jordi Arbonès». *Quaderns. Revista de traducció* 10: 153–63. <https://ddd.uab.cat/pub/quaderns/11385790n10/11385790n10p153.pdf>.

Sanz Datzira, Pep, ed. 2017. *Epistolari Jordi Arbonès Antoni Clapés*. Vision. Lleida: Punctum.

Udina, Dolors. 2005. «La correspondència de Jordi Arbonès». *Quaderns. Revista de traducció* 12: 25–32. <http://projectetraces.uab.cat/tracesbd/quaderns/qrt0045.pdf>.